

Blogreeks 'Huisvestingswet'

Energietransitie: Het omgevingsprogramma en de energietransitie

Datum: 8 december 2022

Deze blog maakt onderdeel uit van het thema 'Energietransitie en de Omgevingswet' in de reeks 'Aftellen naar de Omgevingswet'

De komst van de Omgevingswet valt samen met grote maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van energie en energietransitie. In [onze blog van 1 december 2022](#) bespraken wij hoe een omgevingsvisie kan bijdragen aan de energietransitie. In deze blog bespreken wij het instrument 'programma' in relatie tot de energietransitie.

Wat is een programma onder de Omgevingswet?

Een programma is een van de zes kerninstrumenten in de Omgevingswet. Op grond van artikel 3.5 van de Omgevingswet kan een programma maatregelen bevatten om bepaalde doelstellingen in de fysieke leefomgeving te bereiken. Een programma is, net als de omgevingsvisie, een beleidsinstrument. In een programma operationaliseren overheden de in de omgevingsvisie vastgelegde ambities. Met andere woorden: het programma bevat niet zozeer het 'wat' (dat staat in de omgevingsvisie), maar meer 'hoe' wil een overheid de in de omgevingsvisie neergelegde ambities realiseren. De in een programma geformuleerde maatregelen kunnen heel divers zijn. Een programma kan betrekking hebben op een bepaald thema, bijvoorbeeld energietransitie, maar ook op een bepaald gebied.

Een programma kan ook een nadere uitwerking bevatten van algemene beleidsdoelen die in een omgevingsvisie zijn neergelegd. Als voorbeeld noemen wij het geval dat in een omgevingsvisie is neergelegd dat een gemeente in 2040 energieneutraal is. In een programma kan dan nadere invulling worden gegeven aan deze doelstelling, bijvoorbeeld doordat in het programma wordt vastgelegd dat een gemeente deze doelstelling wil bereiken door de ontwikkeling van windenergie mogelijk te maken.

De Omgevingswet kent vier soorten programma's, waarvan twee soorten verplicht zijn en twee facultatief:

1. Verplichte programma's vanwege Europese richtlijnen
2. Verplichte programma's bij de (dreigende) overschrijding van een omgevingswaarde
3. Programma's met een programmatische aanpak
4. De vrijwillige programma's

De verplichte programma's vloeien voort uit verschillende Europese richtlijnen dan wel de noodzaak voor overheden om aan vastgestelde omgevingswaarden te voldoen.

Het programma met een programmatische aanpak regelt de gebruiks- of ontwikkelingsruimte binnen een bepaald gebied. Dit betekent concreet dat er voor bepaalde doelen een plafond gesteld kan worden, waar nieuwe vergunningen aan getoetst kunnen worden.

Het vrijwillige programma is het meest voorkomende type programma. Deze programma's kunnen naar eigen inzicht worden ingezet om allerhande beleid te voeren.

Het belang van programma's voor de energietransitie

Vooral de vrijwillige programma's zijn een zeer geschikt instrument om de energietransitie te versnellen. Overheden hebben namelijk een grote vrijheid ten aanzien van de inhoud van een programma. In een programma kunnen maatregelen worden aangekondigd zoals de aanleg van een warmtenet. Ook kan in een programma worden opgenomen dat er informatiecampagnes worden gestart om burgers te overtuigen hun huis te isoleren. Een programma kan ook een wijkgerichte aanpak bevatten om tot aardgasvrije wijken te komen. Ten slotte kan de uitwerking van de Transitievisie Warmte worden

opgenomen in een programma. In onze blog van 1 december 2022 bespraken we de in de gezamenlijke omgevingsvisie geformuleerde ambitie van de gemeenten Houten, Bunnik en Wijk bij Duurstede om 'off-grid' te gaan. Een dergelijke ambitie kan in programma's worden uitgewerkt, waarbij gebiedsgericht maatregelen worden genomen, zoals het benaderen van stakeholders of het aanwijzen van locaties voor duurzame energieopwekking.

Ook het programma met programmatische aanpak (artikel 3.17 Omgevingswet) leent zich in bepaalde gevallen om de energietransitie te versnellen. In een programma met programmatische aanpak wordt de gebruiks- of ontwikkelingsruimte gereguleerd om te voorkomen dat een gebied 'op slot' gaat omdat omgevingswaarden of andere doelstellingen voor de fysieke leefomgeving onder druk staan. Door maatregelen te nemen voor het gebied, kunnen nieuwe activiteiten weer worden toegestaan waar dit zonder het programma niet mogelijk zou zijn. Het programma met programmatische aanpak kan hierbij inbreken op bestaande rechten en bevat hierbij een beoordelingskader voor nieuwe activiteiten in het gebied. Zo kan een programma met programmatische aanpak uitkomst bieden bij het toestaan van nieuwe gewenste activiteiten, bijvoorbeeld het opwekken van duurzame energie op een industrieterrein teneinde de energietransitie te versnellen. Door actief te sturen in de gebruiksruimte, waaronder het wijzigen van voorschriften van omgevingsvergunningen in het gebied, kan de gewenste ontwikkeling toch worden gerealiseerd.

Tot slot

Het bovenstaande laat zien dat de programma's op verschillende manieren kunnen bijdragen aan het versnellen van de energietransitie. Door de grote vrijheid die overheden geboden wordt bij het vaststellen van de programma's, kan van een veelheid van maatregelen en benaderingen gebruik worden gemaakt.

Deze blog is geschreven door Monique Rus en Thijs Ahsmann en is onderdeel van onze reeks over de Omgevingswet.

Heeft u vragen naar aanleiding van een van onze blogs over de Omgevingswet, neemt u dan gerust contact met ons op. Wij zijn u graag van dienst.

Voor meer informatie:

Monique Rus
+31 30 25 95 521
moniquerus@vbk.nl

Thijs Ahsmann
+31 30 25 95 549
thijsahsmann@vbk.nl